

**VAŽNOST UVOĐENJA
GRAĐANSKOGA ODGOJA I
OBRAZOVANJA U RAZREDNU
NASTAVU**

Doc. dr. sc. Marija Sablić

Učiteljski fakultet u Osijeku

UČITELJ

- Od učitelja se danas očekuje:
- Interdisciplinarno poznavanje svoje struke
- Poznavanje strategija, metoda i tehnika poučavanja i učenja temeljenih na aktivnom i suradničkom učenju
- Razumijevanje različitih stilova učenja, kultura, mirno rješavanje sukoba
- Kritičko razumijevanje društvenog, gospodarsko, političkog i međunarodnog konteksta škole
- Vještine upravljanja, planiranja, rada u timu, suradnja s roditeljima i lokalnom zajednicom...

Stavovi budućih učitelja i učitelja iz prakse o različitostima

- Sudionici:
- 153 učitelja
- 151 student UFOS-a
- Instrumenti:
- Skala različitosti (Sablić, 2013.)
- Skala Nacionalnog identiteta (Čorkalo i Kamenov 1999.)

Rezultati istraživanja

- STAVOVI PREMA RAZLIČITOSTIMA
- rezultat za cijeli uzorak iznosi $M = 4,49$ ($SD = 0,31$),
- Tolerancija na različitost: $M = 4,67$, $SD = 0,29$; Suradnja i komunikacija s “drugačijima”: $M = 4,08$, $SD = 0,56$;
- Multikulturalni odgoj i obrazovanje: $M = 4,32$, $SD = 0,51$.
- na ukupnom rezultati i pojedinim podljestvicama postignuti su izuzteno visoki rezultati, odnosno, u prosjeku, sudionici iskazuju visoko slaganje s navedenim česticama na skali različitosti

Rezultati istraživanja

- Skala nacionalnog identiteta
- Prosječna vrijednost na Skali nacionalnog identiteta na cijelom uzorku iznosi $M = 3,19$ ($SD = 0,63$).

Rezultati istraživanja

Stavovi prema različitostima

Studenti

- Viša razina prihvaćanja različitosti
- Tijekom studija slušaju kolegije Interkulturalizam u odgoju i obrazovanju, Nenasilna komunikacija, Psihologija obrazovanja, Razvojna psihologija, Zlostavljana i zanemarena djeca, Pedagogija djece s posebnim potrebama, Opće pedagogija, Metodika odgoja

Učitelji

- Niža razina prihvaćanja različitosti
- Tijekom studija samo 12 ispitanika odgovorilo pozitivno
- Sociologija obrazovanja, Filozofija odgoja

Rezultati istraživanja Nacionalni identitet

Studenti

- Niža razina nacionalnog identiteta
- Pozitivna korelacija s prihvatanjem različitosti

Učitelji

- Više godina radnoga staža-
veća razina nacionalnog
identiteta

KOMPETENCIJA

- Objedinjuje odgoj, obrazovanje, izobrazba, usavršavanje, učenje i samoučenje
- Rezultati istraživanja:
- Malen broj , gotovo neznatan stručnog usavršavanja na temu GOO
- SAMOUČENJE
- RWCT, poneka radionica

NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM

- komunikacija na materinskomu jeziku
- komunikacija na stranim jezicima
- matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji
- digitalna kompetencija
- učiti kako učiti
- **socijalna i građanska kompetencija** – obuhvaća osposobljenost za međuljudsku i međukulturnu suradnju
- inicijativnost i poduzetnost
- **kulturna svijest i izražavanje**

GRAĐANSKA KOMPETENCIJA

- Jedan od najvažnijih ishoda učenja Europskoga referentnoga okvira ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje
- Na tom tragu uvodi se Građanski odgoj i obrazovanje-RAZREDNA NASTAVA-međupredmetna tema

GRAĐANSKA KOMPETENCIJA

- Pridonosi osposobljenosti učenika za aktivno i učinkovito obavljanje građanske uloge
- Razvoj demokratske svijesti učenika
- Poticanje aktivnog i učinkovitog sudjelovanja u razvoju demokratskih odnosa u školi, lokalnoj zajednici, društvu na načelima ljudskog dostojanstva, demokracije, pravde i mirotvorstva

Tri su temeljne dimenzije građanske kompetencije

- Građansko znanje i razumijevanje
- Građanske vještine i sposobnosti
- Građanske vrijednosti i stavovi

Prava i odgovornosti uče se kroz sedam dimenzija:

- Pravna
- Politička
- Društvena
- Kulturna
- Gospodarska i
- Ekološka (Preporuka vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava, 2010.).

Kurikulum Građanskoga odgoja i obrazovanja

- 4 ciklusa
- 1. ciklus (1.-4. razred osnovne škole)
- Usmjeren je na učenika kao na aktivnog i odgovornog građanina razredne, školske i lokalne zajednice
- Provodi se međupredmetni ili kao izvannastavna aktivnost (projekti!)

Kompetencije učitelja kako bi provodili Građanski odgoj i obrazovanje

- Opća profesionalna znanja
- Strukovna znanja o GOO
- Metode učenja i poučavanja GOO
- Metode vrjednovanja i samovrjednovanja GO
- 60 sati izobrazbe

Koliko su danas mlađe generacije svjesne katastrofa i razaranja koje su dovele do uspostavljanja cjelokupnog mehanizma institucionalne zaštite ljudskih prava!?

Poznaju li mladi danas temeljna ljudska prava i vrijednosti koje počivaju u jednakosti svih ljudskih bića?

Tko, kako i kada mlade ljude danas uči o ljudskim pravima, o nenasilnom ponašanju i rješavanju sukoba, o ekološkim navikama ili političkoj participaciji!?

Tko i s kojim resursima mlade danas poučava odgovornom građanstvu?

Zastupljenost tema iz GOO-a u Godišnjem planu i programu rada škola (Školskim kurikulumima)

- Nenasilno rješavanje sukoba
- Zaštita i poštivanje dječjih prava
- Učenje o toleranciji
- Učenje o ekologiji
- Zaštita i poštivanje ljudskih prava
- Poštivanje različitosti
- Poštivanje kulturno drugačijih
- Učenje o zdravlju
- Demokratsko upravljanje razredom
- Humanitarne akcije
- Učenje o zavičajnosti

Zastupljenost tema iz GOO-a u Izvedbenom planu i programu rada nastavnika

- Mir i nenasilje – nenasilno rješavanje sukoba
- Zaštita i poštivanje dječjih prava
- Komunikacijske vještine
- Učenje o toleranciji
- Učenje o različitosti
- Zaštita i poštivanje ljudskih prava
- Demokratsko upravljanje razredom
- Učenje o ekologiji
- Vještine rada u timu
- Suradnjom do uspjeha
- Humanost na djelu, humanitarne akcije
- Poštivanje kulturno drugačijih
- Učenje o zavičajnosti
- Argumentiranje svojih stavova
- Poštivanje drugih vjera
- Poštivanje spolnih razlika

GOO kao izvannastavna aktivnost

- Mi poznajemo svoja prava – prava djeteta
- Amnesty International Hrvatske
- Radionice Crvenog križa
- Dječji forum
- Eko-skupina
- Bogati smo različitostima
- Dramska skupina
- Odgoj i obrazovanje za ljudska prava
- Animacijska skupina
- Humane vrednote
- Globe skupina
- Novinarska skupina
- Vijeće učenika
- Dijete i škola

GOO-PROJEKTI

- Projekt zavičajnosti
- Projekt o miru
- Obitelj u školi – škola u obitelji
- Kako biti drugačiji – učenje o toleranciji
- Poštivanje različitosti
- PATHS program (program socio-emocionalnog učenja)
- Dječja prava – izrada slikovnice
- Biljke kao hrana i lijek-Botanički vrt autohtonoga bilja
Mala rješenja za velika djela
- Uljepšajmo pogled kroz prozor
- Povratak u prošlost znanja i igara

Korištenje odabranih stručnih naslova pri realizaciji tema iz GOO-a

- ❖ Poučavati prava i slobode
- ❖ Razumijevanje ljudskih prava
- ❖ Mi poznajemo i živimo svoja prava
- ❖ Budimo prijatelji
- ❖ 111 koraka premandemokraciji i ljudskim pravima
- ❖ Za Damire i Nemire
- ❖ Za Svemire
- ❖ Projekt građanin
- ❖ Odgoj za demokratsko građanstvo i ljudska prava u Europi
- ❖ Prvi koraci
- ❖ Humane vrednote

Kompetencije

učenik

- Razumijevanje temeljnih pojmova demokracije
- Razumijevanje uloge građanina u demokraciji
- Razumijevanje političkih zbivanja u hrvatskom društvu
- Kritičko mišljenje
- Argumentirano zastupanje osobnog stava
- Rad u timu (suradničke vještine)
- Istraživačke vještine
- Vještine debatiranja
- Odgovornost za svoje postupke
- Nenasilno rješavanje sukoba

učitelji

Sagledavanje problema iz perspektive učenika/ica

Razumijevanje i prihvaćanje razlika među učenicima/icama

Osjetljivost na potrebe i interese učenika/ica

Jednako ponašanje prema svim učenicima/icama

Uspješno komuniciranje s roditeljima učenika/ica

Priznanje svojih pogrešaka pred učenicima/icama i spremnost

na učenje na tim pogreškama

Otvoren razgovor s učenicima/icama o kontroverznim temama

MJESTO I NAČIN UPOZNAVANJA POJMA GOO

- Samoobrazovanjem
- Na učiteljskom vijeću u školi
- U medijima
- Na stručnom skupu nevladine organizacije
- Putem Hrvatskog Crvenog križa
- Na seminaru Humane vrednote
- Na seminaru o ljudskim pravima
- Na seminaru Vladavina prava

Prepreke u provođenju GOO-a

Nedostatak sadržaja GOO-a u programima i udžbenicima drugih predmeta

Nedostatak odgovarajuće literature za učitelje

Nedostatak odgovarajuće literature za učenike

Slaba opremljenost škole novim tehnologijama (CD i DVD, internet)

Nedovoljna podrška kolega/ica učitelja/ica

Nedovoljna podrška stručnih suradnika/ica

Nedovoljna podrška ravnatelja/ice

Nedovoljna podrška roditelja

Nezainteresiranost učenika/ica za sadržaj

Nedovoljna osposobljenost učitelja/ica za provođenje sadržaja

Slaba razmjena iskustava među učiteljima/icama unutar škole

Slaba razmjena iskustava među učiteljima/icama iz različitih škola

PROMJENE

- Poboljšali su se odnosi između učenika/ica
- Poboljšao se odnos između učenika/ica i učitelja/ica
- Manje je nasilnog rješavanja sukoba
- Bolji je odnos prema učenicima/icama s posebnim potrebama
- Bolji je odnos prema kulturno drugačijim učenicima/icama
- Povećao se interes za suradničko učenje
- Povećana je odgovornost učenika/ica prema školskim obvezama

PROGRAMSKE CJELINE I TEME

Četiri područja:

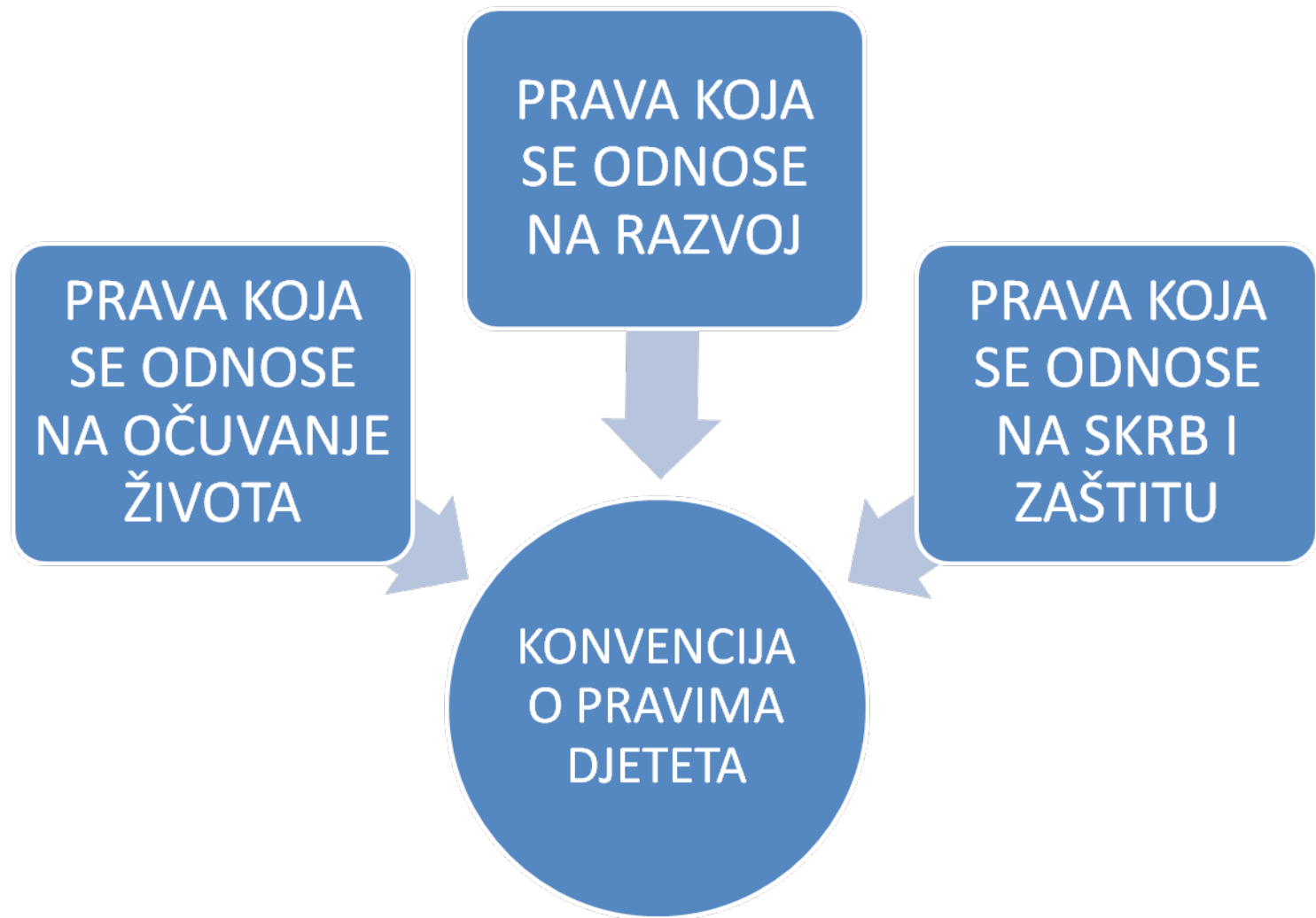
- JA
- JA I DRUGI
- MI
- SVIJET KAO CJELINA

PRAVA DJECE

Skup moralnih i pravnih načela kojima se utvrđuju i štite prava i slobode svakog pojedinog djeteta kao temeljne pretpostavke njegova fizičkog opstanka i cjelokupnog razvoja, bez obzira na njegovo rasno, spolno, etničko, nacionalno, vjersko, jezično, socijalno i dr. podrijetlo (Maleš i sur.,2003.).

ULOGA UČITELJA

Uspješno poučavanje ljudskih prava pretpostavlja:

- interdisciplinarnost,
- kritički pristup,
- poštenje, nepristranost i samorefleksiju,
- poštivanje razlika, osjetljivost na probleme drugih, suradnju i solidarnost,
- usmjerenost na dobrobit učenika i zajednice,
- odgovornost za promjene.

ULOGA UČITELJA

- Poznavanje najvažnijih međunarodnih instrumenata ljudskih prava i djelovanja međunarodnih organizacija,
- pokazivanje interesa za nacionalne i svjetske probleme,
- studiranje ili rad u stranoj zemlji ili u drugačijem okruženju,
- prepoznavanje i suprotstavljavanje diskriminaciji u školi i društvu te osvješćivanje i prevladavanje osobnih predrasuda (Spajić-Vrkaš i sur, 2004.).

Moja osobna iskaznica OVAKO TO IZGLEDA U PRAKSI...

ime i prezime je.....
u ..AA..... razred osnovne škole „MLADOST“
škola se nalazi u gradu/mjestu ..OSIJEKU
si SJENJAK..... kućni broj ..7.
telefona moje škole je 574-743
il moje škole je OS-OSJEK-006 @ SKOLE.T-COM.HR
stranica moje škole je WWW.OS-MLADOST-OS.SKOLE.HR
prezime mog učitelja/učiteljice je ZEHRA DELIC
prezime ravnatelja/ravnateljice moje škole je ANKOLA TROPOVIC
a mojih roditelja su ANDREJA I GORDAN
a moje braće i sестara su MARTINA I ANNA
a mojih baka i djedova su KATARINA JOSIPA I JOSIP
noje/mog najbolje/g prijateljice/prijatelja je KLARA
nog kućnog ljubimca je BORO I FERD (ZLATNE RUDICE) PSI-1414
n/a sam 9.1.1133.g..... u OSIJEKU
i godina 11.9
i visoka sam ..1..... metar i ..52..... centimetara.
k/teška sam ..4.1..... kg.
najdraža životinja je MACICA
miljeni cvijet je RUZA
omiljena boja je PLAVA
omiljeno jelo je SPAGETE
miljeni književnik/književnica je SANDA POLAK
najmilija knjiga je DNEVNIK PAULINE P.
najdraži predmet u školi je NEMAM
ateljima i prijateljicama najviše se volim igrati ..
miljeni sport je LATINO AMERIČKI PLESovi
omiljena video-igra je ..
najdraži strip je ..
najdraži film je (TELE NOVELA) DRUGO LICE MOJ (NAJ BOLJE GODINE)
omiljena igračka je MEKAN ZVEKAN (SLOVICA)

Oluja ideja, središnji pojam- ja učenik

Pantomima

Znate li koja su vaša prava? - Prava djece

Prikaz prava na prijateljstvo

Igranje uloga

Učenice glume dječje
pravo na zaštitu invalida

Učenici glume dječje pravo na zaštitu od oružanih sukoba

Aktivnost “Nova zemlja”

Što su ljudska prava?

Učenici u „žutoj grupi“ osmišljavaju ime „Nove Zemlje“

Učenci izrađuju plakat „Nova Zemlja“ upisujući prava i institucije koje ih štite

Opća deklaracija o ljudskim pravima

Ujedinjeni narodi, 1948.

Svako ljudsko biće:

- Članak 1.** – rađa se slobodno i prema njemu se treba odnositi u skladu s tim;
- Članak 2.** – ima jednaka prava bez obzira na razlike u pogledu jezika, spola, boje kože, vjere, nacionalnosti, imovine;
- Članak 3.** – ima pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost;
- Članak 4.** – ima pravo na slobodu od ropstva;
- Članak 5.** – ima pravo na slobodu od mučenja ili okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne;
- Članak 6.** – ima pravo da ga se pred zakonom priznaje kao osobu;
- Članak 7.** – ima pravo na jednakost pred zakonom;
- Članak 8.** – ima pravo na sudsku zaštitu ako su mu prava ugrožena;
- Članak 9.** – ima pravo ne biti podvrgnuto samovoljnom uhićenju, zatvoru ili progonu;
- Članak 10.** – ima pravo na pošteno suđenje;
- Članak 11.** – ima pravo da ga se smatra nevinim dok mu se ne dokaže krivica;
- Članak 12.** – ima pravo na privatnost;
- Članak 13.** – ima pravo na slobodu kretanja i izlaska iz svake zemlje te ulaska u svoju zemlju;
- Članak 14.** – ima pravo, pred progonom, dobiti utočište u drugoj zemlji;
- Članak 15.** – ima pravo na državljanstvo;
- Članak 16.** – ima pravo na izbor bračnog partnera i obiteljski život;
- Članak 17.** – ima pravo posjedovati imovinu;
- Članak 18.** – ima pravo na slobodu mišljenja i vjerovanja;
- Članak 19.** – ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja;
- Članak 20.** – ima pravo na mirno okupljanje i udruživanje;
- Članak 21.** – ima pravo sudjelovati u upravljanju svojom zemljom i glasovati na izborima;
- Članak 22.** – ima pravo na socijalnu sigurnost;
- Članak 23.** – ima pravo na rad, jednaku naknadu za isti rad, sigurne uvjete rada i pristupanje sindikatu;
- Članak 24.** – ima pravo na odmor i slobodno vrijeme, uključujući praznike;
- Članak 25.** – ima pravo na primjereni životni standard, uključujući prehranu, stanovanje, odjeću i zdravstvenu njegu;
- Članak 26.** – ima pravo na obrazovanje;
- Članak 27.** – ima pravo sudjelovati u kulturnom životu svoje zajednice;
- Članak 28.** – ima pravo na društveni i međunarodni poredak koji omogućuje ostvarenje ovih prava;
- Članak 29.** – ima obvezu prihvatiti ograničenja svojih prava u mjeri u kojoj je to nužno za dobrobit drugih;
- Članak 30.** – ima pravo biti zaštićeno od pogrešnog tumačenja svih ovih prava.

Pojednostavljeni tekst „Opće deklaracija o ljudskim pravima“

Debata

Kako ostvarujem svoja prava?

Učenice u ulozi sudaca donose odluku nakon rasprave debatnih skupina

Posjet Pravnom fakultetu u Osijeku

Djevojčice su brbljave, a dječaci su divljaci

OSOBI NE	DJEČACI	DJEVOJČICE	OBOJE
✓ pristojan		✓	✓
- jak		✓	
✓ pametan			✓
✓ lijep	✓		
- ružan			
- nepristojan	✓		
- dosadan	✓		
↓ zanimljiv		✓	

OSOBI NE	DJEČACI	DJEVOJČICE	OBOJE
pristojan	✓		✓
jak	✓		
pametan	-		✓
lijep			✓
ružan		✓	
nepristojan		✓	✓
dosadan			
zanimljiv	✓		

OSOBI NE	DJEČACI	DJEVOJČICE	OBOJE
pristojan	+	✓	✓+
✓ jak	++✓		✓
pametan	+	✓	✓+✓
✓ lijep	++	+	+
ružan	✓✓	+	✓
nepristojan	✓+✓	+	✓
dosadan	+✓		✓+
zanimljiv	+		

- Podjela igračaka: *igračke samo za dječake, igračke samo za djevojčice, zajedničke igračke?*

DJEVOJČICE	DJEČACI	OBOJE
barbice puzzle minis	petarde Play station 3 nogomet rukomet lopta poker	granular monopoly

Dječaci	Djevojčice	oboje
Autici vojnici pirati poker poker	Barbie lutke lutke minis	Lego kocke igra na kompjutaru helikopter na daljinski

KAKO POVEĆATI ZNANJE?

- Jesmo li upoznati s Općom deklaracijom o ljudskim pravima i Konvencijom o pravima djeteta?
- Znamo li koje su obveze našeg radnog mjesta, koja su naša prava i što se od nas očekuje u odnosu na život djeteta u skladu s pravima, na poučavanje djeteta o njegovim pravima i poučavanje djeteta da zastupa svoja prava?
- Znamo li što je za dijete najbolje - u odnosu na njegovu prehranu, san, kretanje, izlučivanje, termoregulaciju, senzornu stimulaciju, sigurnost, osobnost, slobodu izražavanja, u odnosu na njegove sposobnosti, razvojne krize, posebne potrebe?

VAŽNO!

- 1. LJUDSKA SU PRAVA NEOTUĐIVA. Ne možete ih izgubiti, premda se u nekim okolnostima pojedincu koji je okrivljen za zločin oduzima sloboda.
- 2. LJUDSKA SU PRAVA NEDJELJIVA. Međuovisna su i međusobno povezana. Uživljanje jednog prava ovisi o uživanju mnogih drugih prava, nijedno pravo nije važnije od drugih.
- 3. LJUDSKA SU PRAVA UNIVERZALNA. Ona se odnose na sve ljude bilo gdje u svijetu. Univerzalnost kao takva ne ugrožava različitost pojedinaca ili kultura.

ŽELITE LI ZNATI VIŠE...

- 1) Spajić-Vrkaš, V., Stričević, I., Maleš, D., Matijević, M. (2004.): POUČAVATI PRAVA I SLOBODE – priručnik za učitelje osnovne škole s vježbama za razrednu nastavu

Dostupno na: <http://www.ffzg.hr/hre-edc/hr/index.php>

- 2) Vučinić, N., Spajić-Vrkaš, V., Bjeković, N. (2003.): LJUDSKA PRAVA ZA NEPRAVNIKE – priručnik za izobrazbu

Dostupno na: <http://www.ffzg.hr/hre-edc/hr/index.php>